

PREDAVANJE BR.12
MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO
V. DEJSTVA NEPRIZNATIH STRANIH SUDSKIH ODLUKA

Strane sudske odluke koje je priznao doamaći sud izjednačavaju se sa domaćim pravosnažnim odlukama.

Međutim, nepriznate odluke, bez obzira da li je odbijeno njihovo priznanje ili nije ni traženo, mogu proizvesti određena pravna dejstva.

1.Dejstvo dokaza

Na stranu odluku se može pozvati povodom postupka koji se vodi u određenoj pravnoj stvari pred domaćim sudom.

2.Dejstvo isprave

Nepriznata strana sudska odluka ima dejstvo isprave koja proizilazi naročito iz njene izreke. Na dejstvo isprave može se pozvati da bi se podržao zahtev za donošenje privremene mere, u slučaju osude tuženog na plaćanje određenog iznosa.

3.Činjenično dejstvo

S obzirom da u zemlji porekla strana odluka proizvodi dejstvo, postoji činjenično dejstvo koje se ne može izbeći.

SARADNJA JURISDIKCIJA-MEĐUNARODNA PRAVNA POMOĆ

I.POTREBA ZA SARDNJOM JURISDIKCIJA

Svaka država na osnovu svog suvereniteta određuje nadležnost svojih sudova i pravila postupka u privatnopravnim stvarima sa stranim elementom.

Sud Srbije ne može sprovesti saslušanje svedoka iz strane zemlje i vice versa.

Teškoće su obostrane kao neizbežna posledica sukoba jurisdikcija. Međusobna saradnja i pružanje pravne pomoći su neophodne.

II. PREDMET I OBIM MEĐUNARODNE PRAVNE POMOĆI

Potreba za međunarodnom pravnom pomoći javlja se kada domaći sud treba da primeni strano pravo. Ovlašćenni strani organi daju obaveštenja o stranom pravu. Dostavljanje sudskih i vansudskih akata u inostranstvu se tđe. smatra međunarodnom pravnom pomoći.

Pomoć stranog suda može biti neophodna radi izvođenja dokaza (uviđaj, saslušanje stranaka, svedoka ili veštaka, pribavljanje određenih isprava itd.)

III.OBAVEZA PRUŽANJA PRAVNE POMOĆI

Obaveza pružanja pravne pomoći stranom sudu nije tako opšta i безусловna kao u unutrašnjem pravu.

Domaći sudovi ukazuju pomoć stranim sudovima u slučajevima predviđenim zakonom, međunarodnim ugovorom, opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava. Postojanje reciprociteta se pretpostavlja.

IV.NAČINI OPŠTENJA IZMEĐU DOMAĆIH I STRANIH SUDOVA I DRUGIH DRŽAVNIH ORGANA

Diplomatski put je osnovni način opštenja. To je najduži i najsporiji vid komunikacije, kada zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drugačije predviđeno.

Posebni centralni organi mogu biti određeni za pružanje obaveštenja o propisima na snazi u zemljama ugovorniciama.

Konzularni put je drugi način opštenja, gde konzul, države moljilje dostavlja zamolnicu ministarstvu pravosuđa strane države.

Pojedini ugovori predviđaju i direktnu saradnju između sudova dve države, kao dopunski način opštenja.

Haška konvencija o izvođenju dokaza u inostranstvu u građanskim i trgovačkim stvarima iz 1970.g.daje šira ovlašćenja diplomatskim i konzularnim predstavništvima.

Diplomatski ili konzularni predstavnici ili punomoćnici koji su ovlašćeni da izvode dokaze u Srbiji mogu zatražiti pomoć uz upotrebu prinude. Nadležni sud u Srbiji za izvršenje akata prinudnim putem je osnovni sud u Srbiji gde lice ima prebivalište, boravište.

V.POSTUPAK PO ZAMOLNICI

1.Forma i sadržina zamolnice

Zahtev za pružanje pravne pomoći podnosi, u vidu zamolnice, sud ili drugi nadležni organ države molilje kojoj je pravna pomoć potrebna, nadležnom sudu ili organu zamoljene države.

Zamolnica, mora biti potpisana i mora imati pečat suda ili organa od koga potiče. Moraju biti sadržani osnovni podaci o identitu stranaka i njihovo svojstvo u postupku.

Potrebno je naznačiti spise i opis slučaja za koji se traži pravna pomoć. Zamolnica može sadržati i druge elemente.

2.Jezik zamolnice i priloga

Ako međunarodnim ugovorom nije drugačije predviđeno, zamolnice i prilozi treba da budu sačinjeni na jeziku zamoljene države. U suprotnom treba da bude priložen overen prevod.

3.Način ukazivanja pravne pomoći

Domaći zakon propisuje način pružanja pravne pomoći stranim sudovima. Radnja koja je predmet zamolnice može da se preduzme i na način stranog suda ako nije suprotan javnom poredku Srbije

4.Odbijanje postupanja po zamolnici

Sud zamoljene države neće postupiti po zamolnici ako nije nadležan za vršenje tražene procesne radnje ili zbog nemogućnosti, kao i zbog odbijanja ukazivanja pravne pomoći.

5. Troškovi postupanja po zamolnici

Troškove po pravilu snosi zamoljena država, osim troškova veštačenja, troškova tumača ili troškova u vezi sa izvođenjem pojedinih procesnih radnji.

VI DOKAZNA SNAGA STRANIH JAVNIH ISPRAVA

Strana javna isprava se dostavlja putem međunarodne pravne pomoći domaćem sudu ili organu pred kojim se vodi postupak. Ispravama se potvrđuju činjenice koje mogu biti od značaja za rešavanje pravne stvari.

Stranom ispravom se smatra isprava izdata u stranoj državi. Da bi se stranoj javnoj ispravi priznala u Srbiji dokazna snaga, potrebno je da je propisno overena, da ima potvrdu o svojoj autentičnosti u zemlji u kojoj je doneta i da postoji uzajamnost.

Legalizacijom ili overavanjem potvrđuje se verodostojnost potpisa lica koje je ispravu potpisalo i verodostojnost pečata stavljenog na ispravu.

IMUNITET OD JURISDIKCIJE U PRIVATNOPRAVNIM STVARIMA SA STRANIM ELEMENTOM

I. POJAM I VRSTE IMUNITETA OD JURISDIKCIJE

Imunitet države podrazumeva da nijedna država ne može biti podređena drugoj državi, i proizilazi iz načela suverene jednakosti država.

To se odnosi na zaštitu njenih prava, interesa, pravnih radnji, imovine, ili primene prinudnih mera.

Jurisdikcioni imunitet diplomatskih i konzularnih predstavnika je garantovan Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima i Bečkom konvencijom o konzularnim odnosima.

Imunitet od jurisdikcije priznat je i međunarodnim organizacijama kao subjektima međunarodnog javnog prava.

Međunarodno običajno pravo, kao i pravo međunarodnih ugovora, uspostavilo je režim imuniteta.

Postoje dve vrste građanskopravnog imuniteta države, sudski i izvršni imunitet. Sudski imunitet podrazumeva da se jednoj zemlji ne može suditi u inostranstvu.

Državna imovina (zgrada ambasade, ratni brod, vazduhoplov, novčana sredstva deponovana u privatnim bankama), na osnovu izvršnog imuniteta su zaštićena.

II. SUDSKI IMUNITET STRANE DRŽAVE

1. Različite koncepcije sudskog imuniteta

Sve do kraja 19. v. važno je apsolutno pravilo o imunitetu države. Učešćem države u privrednom životu, u svojstvu privatnog lica, uz fizička i pravna lica sa kojima posluje, država više ne može biti zaštićena ukoliko ne izvršava preuzete obaveze.

2. Apsolutni sudski imunitet

Većina zemalja prihvata restriktivni imunitet, pojedine zemlje (Kina, Rusija itd) priznaju apsolutni imunitet od stranih jurisdikcija.

3. Relativni (ograničeni, funkcionalni, restriktivni) sudski imunitet

A.KRITERIJUM RAZLIKOVANJA AKATA IURE GESTIONIS I AKATA IURE IMPERII

U zemljama koje imaju relativni imunitet od jurisdikcije, ne razlikuju se akti iako ima dva pristupa. Prvi pristup polazi od prirode akta, a drugi i njegove funkcije i svrhe.

B.KVALIFIKACIJA PREMA PRIRODI AKTA DRŽAVE

Prva grupa država sužava obim imuniteta države i on se odnosi na sve privatnopravne radnje trgovinskog karaktera koje preduzima strana država. (SAD, Velika Britanija, Italija, Austrija, Nemačka)

C.KVALIFIKACIJA PREMA CILJU AKTA DRŽAVE

U drugu grupu država (Srbija, Francuska, Japan i dr.) spadaju one koje proširuju imunitet od jurisdikcije strane države i na radnje privatnopravnog karaktera, ako je njihova svrha vezana za vršenje suverene vlasti.

Ove države prave razliku između akata iure imperii i iure gestionis. Pojedine države primenjuju restriktivno tumačenje vršenje suverene vlasti kao svrhu aktivnosti države, dok druge primenjuju ekstenzivno tumačenje. Primeri u knjizi str. 317

D.PRAVILA DOMAĆEG PRAVA O SUDSKOM IMUNITETU STRANE DRŽAVE

U našem pravu nema preciznih kriterijuma za obim sudskog imuniteta strane države. Važe pravila međunarodnog prava. Pravi se razlika između subjekata protiv kojih se pokreće postupak. Strana ambasada nema pravni subjektivitet. Svojsvo tužene strane ima samo država kojoj ambasada pripada.

U slučaju sumnje o postojanju i obimu imuniteta, sud može da traži obaveštenje od ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

Dosadašnja praksa kod nas govori o relativnom imunitetu, sa tendencijom priznavanja širokog imuniteta.

E.NJUJORŠKA KONVENCIJA O JURISDIKCIONOM IMUNITETU DRŽAVE I NJIHOVE IMOVINE OD 2004.G.

Ova Konvencija uzima u obzir prirodu akta i cilj u kome su ga stranke preduzele.

Pod trgovinskom transakcijom podrazumeva se ugovor komercijalnog karaktera, to jest, obaveza garancije ili naknade.

Država se ne može pozivati na imunitet u sporovima koji se odnose na utvrđivanje njenih prava na nepokretnostima koje se nalaze na teritoriji države suda.. Isključenje imuniteta važi za pokretne i nepokretne stvari u vezi sa nasleđivanjem, poklonom, stečajem privrednog društva.

Državi neće biti priznat imunitet pred nadležnim sudom druge države u postupku koji se odnosi na prava države na patent, žig, model..

4. Odricanje strane države od sudskog imuniteta

Nezavisno od rešenja, strana država se uvek može odreći imuniteta od jurisdikcije strane države. Mogućnost odricanja od imuniteta predviđena je i pomenutom Konvencijom. Odricanje na izričit način vrši se na osnovu međunarodnog sporazuma, pisanog ugovora ili izjave pred sudom.

Država se može odreći imuniteta i prećutno.

5.Hronološki redosled u odlučivanju o sudskom imunitetu strane države i međunarodne nadležnosti domaće jurisdikcije

Hronološki redosled je važan za odlučivanje o sudskom imunitetu države u odnosu na određivanje međunarodne nadležnosti domaćeg pravosuđa.

Vremenski prioritetno je da li je domaće pravosuđe međunarodno nadležno za rešavanje po zahtevu.

Upuštanje strane države u spor bez isticanja imuniteta smatra se prećutnim odricanjem od sudskog imuniteta.(primer u knjizi str.320)

6.Pojam strane države i priznanje sudskog imuniteta

Postoje razlike u uporednopravnim sistemima. Videti primere iz knjige str.321.

7.Sudski imunitet strane države i aktivnosti državnih preduzeća

U većini zemalja sudski imunitet se ne odnosi na državna preduzeća u vezi trgovinskih transakcija. Pojedine države daju mogućnost uvođenja odgovornosti države.

Država se ne može pozvati na imunitet u vezi njenog učešća u privrednom društvu.

8.Sudski imunitet strane države u radnim sporovima

Postoje razlike u rešenjima kod priznavanja jurisdikcionog imuniteta. Naročito, u pogledu lica čiji se ugovori o radu izuzimaju od jurisdikcije domaće države. Primeri u knjizi str.323.

9. Sudski imunitet i odgovornost strane države za prouzrokovanu štetu

Postavlja se pitanje da li se uopšte u ovom slučaju država može pozvati na sudski imunitet. Videti primere iz knjige str.325.

III IZVRŠNI IMUNITET STRANE DRŽAVE

Međunarodno pravo štiti stranu državu od izvršenja na njenoj imovini koja se nalazi u državi suda.

U uporednom pravu vladajuće shvatanje je da je ovde reč o ograničenom izvršnom imunitetu.

Primena prinudnih mera izvršenja izuzetno je moguća samo na imovini koja služi u privatne, komercijalne svrhe.

Izvršenje nije moguće na imovini strane države koja služi u svrhe vršenja suverene vlasti.

Videti primer u knjizi str, 326-328.

IV JURISDIKCIONI IMUNITET MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA

MO poseduju pravni subjektivitet i u međunarodnom i unutrašnjem pravu država članica. To znači, da mogu da zaključuju ugovore, stiču svojinu i druga stvarna prava na pokretnim i nepokretnim stvarima, da njima raspolažu i da vode sudske postupke

MO se priznaje imunitet od jurisdikcija država članica. MO nisu nosioci suverene vlasti.

Aktivnosti zbog kojih se osnivaju MO su različite. Imunitet koji uživaju MO po pravilu je regulisan međunarodnim ugovorom o osnivanju. Najširi imunitet uživaju MO univerzalnog karaktera, kao što su OUN i njene specijalizovane agencije i druge organizacije.

U uporednopravnoj praksi stav prema sudskom imunitetu MO se menja i postoje različite tendencije. Videti primere iz knjige str.330 i 331.

U domaćem pravu izvršni imunitet MO je identičan sa izvršnim imunitetom strane države. Izvršni postupak i postupak obezbeđenja ne mogu da se vode na imovini MO u Srbiji bez pismene saglasnosti ministarstva nadležnog za spoljne poslove, osim ako MO da izričit prisatanak.

PITANJA:

1. Dati primer (može iz knjige str 325) sudskog imuniteta i odgovornosti strane države za prouzrokovanu štetu i komentar.

Prof.Ines Besarović

Email: inesbyu@yahoo.co.uk

Bg.4. 05.2020.